

Hanna Stypułkowska-Misiurewicz, Anna Baumann - Popczyk

CZERWONKA BAKTERYJNA I PEŁZAKOWA W POLSCE W 2009 ROKU

DYSENTERY AND AMOEBIASIS IN POLAND IN 2009

Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego - Państwowy Zakład Higieny w Warszawie

STRESZCZENIE

W pracy przedstawiono sytuację epidemiologiczną zachorowań na czerwonkę bakteryjną i pełzakową w Polsce. W 2009 r. zgłoszono 30 zachorowań (zapadalność 0,08/100 000 ludności), podczas gdy w 2008 r. - 33 zachorowania (zapadalność 0,09), natomiast mediana w latach 2003-2007 wyniosła 74 zachorowania (zapadalność 0,19/100 000). Najwięcej zachorowań zarejestrowano w województwie podkarpackim - 15 (zapadalność na 100 tys. 0,71). Według danych nadesłanych z 16 WSSE pałeczki czerwonki wykryto u 12 osób z objawami biegunki na 34 174 chorych badanych bakteriologicznie. Od 8 osób chorych izolowano *S. sonnei*, natomiast od 4 osób chorych *S. flexneri*. Nie wykryto ani jednego przypadku zakażenia, *S. dysenteriae*. W 2009 r. nie zgłoszono zachorowań na czerwonkę pełzakową.

Słowa kluczowe: czerwonka bakteryjna, czerwonka pełzakowa, zakaźne schorzenie jelitowe, zapadalność, etiologia, Polska, rok 2009

Ocenę epidemiologiczną występowania zachorowań na czerwonkę w Polsce w 2009 roku przeprowadzono na podstawie analizy danych z biuletynu rocznego (Czarkowski MP i in. „Choroby zakaźne i zatrucia w Polsce – 2009 rok”. Warszawa, NIZP - PZH i GIS 2009), sprawozdań za 2009 r. z pracowni bakteriologicznych 16 WSSE, oraz formularzy wywiadów z ognisk zbiorowego zatrucia/zakażenia pokarmowego nadesłanych przez Stacje Sanitarно-Epidemiologiczne z terenu całego kraju do NIZP-PZH.

W 2009 r. zarejestrowano ogółem 30 zachorowań na czerwonkę bakteryjną, zapadalność wyniosła 0,08/100 000 ludności. Podobnie jak w latach ubiegłych zaobserwowano spadek liczby zachorowań oraz nie zarejestrowano zgonów z powodu czerwonki (tab. I). W 2009 r. zachorowania zgłoszono z terenu 10 województw. Najwięcej zachorowań zarejestrowano w województwie podkarpackim - 15 (zapadalność na 100 tys 0,71). Nie zgłoszono zachorowań z sześciu województw: kujawsko-pomorskiego, lubuskiego, pomorskiego, świętokrzyskiego, wielkopolskiego oraz warmińsko-mazurskiego (tab. I).

ABSTRACT

Only 30 cases were notified (incidence rate 0.08/100 000 population) in the year 2009, while the 33 cases were notified in 2008 (incidence rate 0.09/100 000), and median in the 2003-2007 years was 74 cases, incidence rate 0.19/100 000 population. Since 2000 no one-death case was notified. In the period of low frequency of *Shigella* infections, the external quality assessment control of the quality of bacteriological media, laboratory and prae-laboratory procedures for detection of different *Shigella* groups and types should be executed.

In 2009 no one amoebiasis case was notified.

Key words: shigellosis, amoebiasis, dysentery, intestinal infection, incidence rate, aetiology, Poland, 2009

Z powodu zachorowania na czerwonkę bakteryjną hospitalizowano ogółem 14 osób (46,7% przypadków), najwięcej w województwie śląskim 5 osób, następnie w województwie podkarpackim 3 osoby.

W 2009 r. zarejestrowano dwa ogniska epidemiczne, których czynnikiem etiologicznym była *S. sonnei* (tab. II). W jednym z ognisk zachorowania wystąpiły u osób, po ich powrocie z Egiptu. Pomimo prowadzonego dochodzenia epidemiologicznego nie wykryto ani źródła ani nośnika zakażenia.

Najwięcej zachorowań zanotowano w maju - 9 (32,1%) i sierpniu - 8 (28,6%), co było związane z wystąpieniem ognisk zachorowań.

Podobnie jak w roku 2008 zarejestrowano mniej zachorowań u osób mieszkających na wsi (8 zachorowań) niż w mieście (22 zachorowania) (tab. IV). Najwięcej zachorowań zgłoszono z dużych miast liczących ponad 100 tys. mieszkańców – 21 przypadków, zapadalność 0,19/100 000.

Struktura wieku chorych na czerwonkę była odmienna niż w latach ubiegłych (tab. V). Najwięcej zachorowań wystąpiło w grupie wieku od 20 do 29 lat - 12

Tabela I. Czerwonka bakteryjna w Polsce w latach 2003-2009. Liczba zachorowań i zapadalność w województwna 100 000 mieszkańców

Table I. Shigellosis in Poland in 2003-2009. Number of cases and incidence per 100 000 population (by date of registration), by voivodeship

Województwo	Mediana 2003-2007		Rok			
			2008		2009	
	zacho- rowa- nia	zapa- dal- ność	zacho- rowa- nia	zapa- dal- ność	zacho- rowa- nia	zapa- dal- ność
POLSKA	74	0,19	33	0,09	30	0,08
Dolnośląskie	5	0,18	2	0,07	1	0,03
Kujawsko-pomorskie	1	0,05	1	0,05	-	-
Lubelskie	6	0,27	1	0,05	1	0,05
Lubuskie	2	0,20	1	0,1	-	-
Łódzkie	1	0,04	-	-	2	0,08
Małopolskie	4	0,12	5	0,15	1	0,03
Mazowieckie	5	0,10	4	0,08	2	0,04
Opolskie	3	0,29	-	-	1	0,10
Podkarpackie	3	0,15	9	0,43	15	0,71
Podlaskie	10	0,84	-	-	1	0,08
Pomorskie	5	0,23	2	0,09	-	-
Śląskie	2	0,04	3	0,06	5	0,11
Świętokrzyskie	-	-	-	-	-	-
Warmińsko-mazurskie	12,5	0,88	-	-	-	-
Wielkopolskie	2	0,06	2	0,06	-	-
Zachodniopomorskie	3	0,18	3	0,18	1	0,06

przypadków (40%), w tym 8 kobiet oraz wśród kobiet w grupie wieku powyżej 60 lat – 6 przypadków. Nie odnotowano zachorowań wśród najmłodszych dzieci w wieku od 0 do 4 lat. Podobnie jak w latach ubiegłych chorowało mniej mężczyzn – 9 (zapadalność 0,05), niż kobiet – 21 (zapadalność 0,11) (tab. V).

Ze sprawozdań za 2009 r. nadesłanych z pracowni bakteriologicznych wszystkich 16 WSSE do Zakładu Bakteriologii PZH wynika, że zbadano 45 947 próbek kału od 34 174 osób chorych, obecność pałeczek *Salmonella* stwierdzono u 2554 osób (7,5%), a *Shigella* tylko u 12 osób (0,035%). Ponadto, w ramach dochodzenia epidemiologicznego zbadano 15 482 osoby ze styczności z chorymi, wykrywając nosicielstwo *Salmonella* u 1188 osób, a *Shigella* u 1 osoby zbadanej. Tylko w jednym województwie- śląskim u jednej osoby badanej w związku z dopuszczeniem do pracy stwierdzono nosicielstwo bakterii z rodzaju *Shigella sonnei* (tab. VI).

OSTRA CZERWONKA PEŁZAKOWA W 2009 ROKU

Według ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi czerwonka pełzakowa nie podlega w Polsce obowiązkowi zgłaszania. W roku 2009 nie odnotowano zachorowań na ostrą czerwonkę pełzakową.

PODSUMOWANIE

1. Podobnie jak w latach poprzednich obserwuje się spadek zachorowań na czerwonkę bakteryjną. Może być to związane z przesyłaniem do badania w kierunku *Shigella* mniejszej liczby próbek ze względu na łagodne, coraz mniej charakterystyczne objawy choroby, podobne do zatrucia pokarmowego. Również należy brać pod uwagę co najmniej dwie możliwości: mniejszą żywotność *Shigella* w nadesłanych próbkach materiału oraz brak podłoża wybiórczo namnażających dla *Shigella*.
2. Od kilku lat zachorowania na czerwonkę pełzakową były głównie rejestrowane u osób, które nabyły zakażenie w trakcie pobytu za granicą. W 2009 r. pomimo braku zgłoszeń zachorowań na czerwonkę pełzakową nie można wykluczyć, że te zachorowania w ogóle nie wystąpiły. Pomimo, że choroba nie znajduje się w wykazie jednostek podlegających obowiązkowi zgłoszenia w Polsce, nadal należy rozważać możliwość występowania zachorowań u osób powracających z terenów endemicznych. Przy ciągłym wzroście liczby osób podróżujących do krajów tropikalnych wskazane jest informowanie osób planujących takie wyjazdy o konieczności stosowania się do zasad higieny.

Tabela II. Epidemie i ogniska czerwonki bakteryjnej w Polsce w 2009 roku

Table II. Outbreaks of shigellosis in Poland in 2009

Lp.	Czynnik etiologiczny	Liczba chorych/ narażonych w ognisku	Miesiąc	Województwo/ miejscowość	Środowisko	Źródło zakażenia (nośnik)
1	<i>S. sonnei</i>	9/87	V	Podkarpackie	Uczestnicy wycieczki do Egiptu	Nieustalone - za granicą
2	<i>S. sonnei</i>	6/8	VIII	Podkarpackie - Grab, Gładyszów	Mieszkania prywatne - rodzina	Nieustalone

Tabela III. Czerwonka w Polsce w latach 2005-2009. Liczba zachorowań w związku z podróżą za granicę wg kraju pobytu i województwa zgłoszenia

Table III. Shigellosis in Poland in 2005-2009. Number of cases imported according to country of probable infection and voivodeship of registration

Województwo	Rok	Kraju pobytu	Miesiąc	Rodzaj i typ <i>Shigella</i>	Liczba osób ogółem	Płeć i wiek chorego w latach
Zachodniopomorskie	2005	Egipt	VII-IX	<i>S.sonnei</i>	3	M-17 lat ,K-24 i 17 lat
		Egipt	VI	<i>S.flexneri</i>	1	M-26 lat
		Ukraina	VII/VIII	<i>S.sonnei</i>		M- N lat
Mazowieckie		Indie	XI	<i>S.flexneri 2a</i>	3	K-27 lat +2N
Mazowieckie	2006	Maroko	I	<i>S.flexneri</i>	1	K- 8 lat
		Indie	II	<i>S. boydii</i>	1	K -32 lata
		Etiopia	II	<i>S.flexneri</i>	1	M-31 lat
Wielkopolskie		Indie	II	<i>S.flexneri</i>	3	3 osoby dorosłe
		Egipt	IV	<i>S.sonnei</i>	5	Dorośli 4+1 dz
Lubelskie		Anglia	IX	<i>S.sonnei</i>	1	M-11 lat
Śląskie		Egipt	IV-V	<i>S.flexneri 1b</i>	1	K-27 lat
		Egipt	VI	<i>S.sonnei</i>	1	K-30 lat
Mazowieckie		Egipt	IX	<i>S.flexneri N</i>	1	M-23 lata
Zachodniopomorskie	2007	Egipt	X-XI	<i>S.flexneri 1b</i>	1	K-12 lat
		Egipt	XII	<i>S. flexneri</i>	1	M-37 lat
Pomorskie		Egipt	III	<i>S.sonnei</i>	1	K-35 lat
		Tunezja	X	<i>S.sonnei</i>	1	M-27 lat
N						
Pomorskie		Egipt	V	<i>Shigella sp.</i>	1	K-34 lata
Małopolskie	2008	Tunezja	X	<i>Shigella sp.</i>	1	K- N
		N-	III	<i>Shigella sp.</i>	1	K-N -uchodźca
Mazowieckie		Ukraina	VII /VIII	<i>S.sonnei</i>	8	Młodzież
Podkarpackie	2009	Egipt	V	<i>S.sonnei</i>	9	Uczestnicy wycieczki do Egiptu (osoby dorosłe)

Tabela IV. Czerwonka w Polsce w latach 2003-2009. Liczba zachorowań i zapadalność na 100 000 mieszkańców w miastach i na wsi

Table IV. Shigellosis in Poland in 2003-2009. Number of cases and incidence per 100 000 in urban and rural population

Środowisko	2003-2007 (mediana)		Rok			
	zacho- rowania	zapa- dalność	2008		2009	
			zacho- rowania	zapa- dalność	zacho- rowania	zapa- dalność
Miasta < 20 tys.	5	0,10	7	0,14	-	-
20-49tys.	4	0,10	4	0,10	1	0,02
50-99tys.	2	0,06	1	0,03	-	-
>100 tys.	18	0,16	18	0,16	21	0,19
Miasto ogółem	39	0,14	30	0,13	22	0,09
Wieś	24	0,24	3	0,02	8	0,05
Ogółem	74	0,19	33	0,09	30	0,08

Otrzymano: 04.05.2011 r.

Zaakceptowano do druku: 06.05.2011 r.

Adres do korespondencji:

Prof. dr hab. med. Hanna Stypułkowska-Misiurewicz

Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego

- Państwowy Zakład Higieny

ul. Chocimska 24, 00-791 Warszawa

tel.0-22 5421 376, fax:0-22 5421 307

e-mail: hstypulkowska@pzh.gov.pl

Tabela V. Czerwonka w Polsce w 2009 roku wg wieku. Liczba zachorowań i zapadalność na 100 000 mieszkańców, w mieście i na wsi oraz mężczyzn i kobiet (wg daty rejestracji)

Table V. Shigellosis in Poland in 2009 by age, gender and location. Number of cases and incidence per 100 000 by age: in urban and rural population

Grupa wieku	Teren				Ogółem		Płeć			
	miasto		wieś				mężczyźni		kobiety	
	zachorowania	zapadalność	zachorowania	zapadalność	zachorowania	zapadalność	zachorowania	zapadalność	zachorowania	zapadalność
Ogółem	22	0,09	8	0,05	30	0,09	9	0,05	21	0,11
0-4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5-9	1	0,10	1	0,12	2	0,11	1	0,11	1	0,11
10-19	2	0,07	3	0,14	5	0,11	3	0,12	2	0,09
20-29	10	0,26	2	0,08	12	0,19	4	0,13	8	0,26
30-39	2	0,06	1	0,05	3	0,06	-	-	3	0,11
40-49	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
50-59	2	0,05	-	-	2	0,04	1	0,04	1	0,04
>60	5	0,11	1	0,05	6	0,09	-	-	6	0,15

Tabela VI. Czerwonka bakteryjna w Polsce w 2009 r. Wyniki dodatnie badania bakteriologicznego wkierunku pałeczek *Shigella* wg. województw

Table VI. Shigellosis in Poland in 2009. Positive results of bacteriological examination of carriers, contacts and food staff by voivodeship cases, convalescents

Województwo	Wg rejestracji*	Osoby z dodatnim wynikiem badań wkierunku pałeczek <i>Shigella</i>					
	Chorzy	Chorzy	Ozdrowieńcy	Nosiciele	Styczność	Branżowcy**	Dzieci
POLSKA2008 r.	33	21	1	1	4	2	-
POLSKA2009 r.	30	12	2	3	1	1	-
Dolnośląskie	1	-	-	-	-	-	-
Kujawsko-pomorskie	-	-	-	-	-	-	-
Lubelskie	1	1	-	-	-	-	-
Lubuskie	-	-	-	-	-	-	-
Łódzkie	2	1	-	-	-	-	-
Małopolskie	1	3	-	-	-	-	-
Mazowieckie	2	-	-	-	-	-	-
Opolskie	1	-	-	-	-	-	-
Podkarpackie	15	4	1	-	1	-	-
Podlaskie	1	-	-	-	-	-	-
Pomorskie	-	-	-	-	-	-	-
Śląskie	5	3	1	3	-	1	-
Świętokrzyskie	-	-	-	-	-	-	-
Warmińsko-mazurskie	-	-	-	-	-	-	-
Wielkopolskie	-	-	-	-	-	-	-
Zachodniopomorskie	1	-	-	-	-	-	-

*wg daty rejestracji, na podstawie opracowań Działów Epidemiologii wszystkich 16-u WSSE

**odsetek nosicieli wśród ogólnej liczby badanych na nosicielstwo w związku z przystąpieniem do pracy: w 2005 r. - 1.32/100 000 (zbadano 452 635 osób), w 2006 r. - 1.01/100 000 (zbadano 491 560 osób), w 2007 r. - 0,19/100 000 (zbadano 523 699 osób), w 2008 r. - 0,4/100 000 (zbadano 493 706 osób), w 2009 r. - 0,19/100 000 (zbadano 538 671 osób).